

A XIII. MŰVELŐDÉSELMÉLETI NYÁRI EGYETEM
MEGNYITÓJA

A Csongrád megyei Tanács Végrehajtó Bizottsága és a TIT megyei Elnöksége nevében szeretettel köszöntöm Önöket a XIII. Művelődéseméleti Nyári Egyetem megnyitása alkalmából. Jóleső érzéssel tekintek szét a sorokon, mert régi ismerősöket köszönthetek, akik évről évre részt vesznek egyetemünk munkájában.

E tanfolyam egész története azt bizonyítja, hogy a közművelődés irányítóit, gyakorló szakembereit jellemzi - a napjainkban gyakran óhajtvá emlegetett - megújulás, a szakterület legfrissebb ismereteinek igénylése. Értelmiségi hivatásukat e nélkül nem gyakorolhatják maradéktalanul, ezért üdvözlendő minden olyan kezdeményezés, amely új ismeretekhez vagy ezek kiválasztásának és felhasználásának legjobb módszereihez ad útbaigazítást.

A művelődéseméleti nyári egyetem napjaink egyik legvitatottabb, mind az elméleti, mind a gyakorlati munka szempontjából sok problémát tartogató kérdését tűzte napirendjére - a közművelődés és szabadidő kölcsönhatását. A magyar társadalom legutóbbi évtizedekben megtett történelmi fejlődésében gyökereznek mindazok a problémák, amelyeket a közművelődés és a szabadidő viszonylatában ma gyakran emlegetünk.

Mindannyiúnk előtt ismert, hogy népünk elnyomott osztályai, rétegei számára a felszabadulás nyitotta meg a tár-

sadalmi és kulturális felemelkedés addig elzárt vagy sok akadállyal nehezített útjait. A magyar társadalomban soha nem látott mértékű mobilizáció bontakozott ki, amelynek során száz-
ezrek osztályhelyezete és lakóhelye változott. A haladó pártok, később a kommunista párt politikai céljainak megfelelően helyzetük a társadalmi haladás irányába mozdult el. Ezzel párhuzamosan megkezdődött az osztálytársadalomra jellemző életmódok felbomlása, mert megváltoztak az objektív feltételek. Az út kezdetén talán kissé naív módon, mindenesetre megfelelő tapasztalatok nélkül azt hittük, hogy a szocialista gondolkodás és életmód rövid időn belül általánossá válik hazánkban.

De éppen napjaink sok példájával tudnánk bizonyítani, hogy mily lassú ez a folyamat. Társadalmunkban a ma fellelhető életmód-típusok az átmenetiség nyilvánvaló jegyeit viselik magukon.

Az életmódról szólva önkéntelenül is eszünkbe jut az egyén kultúrához való viszonya. A történelmi változás itt is megteremtette a maga gyümölcsét: a kultúra elsajátításának kettős értelemben vett demokratikus lehetőségére gondolok. Egyrészt a szocialista társadalom az általánossá vált iskoláztatás és az iskolán kívüli művelődés sok csatornáján teszi lehetővé az állampolgároknak a tudás elsajátítását. Másrészt politikai, társadalompolitikai döntései - természetesen megfelelő gazdasági alapokra építve - biztosítják az egyén számára a művelődésre fordítható idő növekedését. /Szándékkal nem használom itt a marxi értelemben vett "szabadidő" fogalmat./

Napjaink nagy kérdése, hogy a kultúrát terjesztő intézmények milyen hatásokkal teljesítik feladataikat, illetve ezzel szoros összefüggésben az is, hogy a társadalom tagjai tudnak-e élni kulturális jogaikkal, lehetőségeikkel.

A társadalom életében lejátszódó folyamatokat figyelve megállapíthatjuk, hogy a nagy csoport- és osztály-átrendeződések végbementek, a társadalom szerkezetét viszonylagos stabilitás jellemzi, és elsősorban az egyén számára adottak a mobilitás lehetőségei. A gyakorlat azt is megmutatja, hogy rögzültek nem kívánatos társadalmi szerkezetek is, illetve az elmozdulás ezekből a lehetségesnél és a szükségesnél jóval lassúbb. E kérdésekről gondolkodva mindenképpen felmerül a kulturális nevelőmunka felelőssége is. Bizonyos leegyszerűsítéssel így is fogalmazhatunk: tudjuk-e mérsékelni a nem kívánatos társadalmi különbségeket vagy éppen a meglévő helyzet konzerválásához járulunk hozzá a kulturális neveléssel? Mit tesz ennek érdekében az iskola? Mit tesz - vagy inkább így mondom - mire képes a közművelődés?

Felidézve tanfolyamunk címszavait, újabb dilemma elé kerülünk, amelyet ismét kérdések formájában próbálok érzékeltetni. Az utóbbi időben gyakran elhangzik az a megállapítás, hogy a közművelődés válságban van. Ezt hallva nemcsak a kétségtelenül nyomasztó anyagi bajokra gondolhatunk, hanem egy ennél is súlyosabb kérdésre, hogy t.i. tudott-e alkalmazkodni a közművelődés tartalmában és módszereiben a megváltozott külső /gazdasági, társadalmi vagy hazai és nemzetközi/ feltételekhez?

Közelíthetünk a dilemmához a másik oldalról is. A politika nagyon helyesen az életszínvonalhoz való "hozzájárulásként" deklarálta a szabad szombatok általánossá tételét. A tapasztalat azt mutatja, hogy az emberek túlnyomó többsége is közjóként fogta fel vagy szokott hozzá a szabad szombathoz. Bevezetésekor felpezsdült a kultúra embereinek táborára, mindenki abban bízott, hogy lényegesen meg fog növekedni a művelődésre fordított idő. A valóság azonban keményen korrigált, és napjainkra nagy vonalakban felvázolta, mire fordítódik a kötelező munkavégzés alól felszabadult idő. Azt látni kell, hogy az emberek szabadidő "gazdálkodása" át-

alakulóban van, elsősorban a gazdasági szükségszerűségek hatására. Gondoljuk csak meg, hogy a családok nagyobb részének kemény erőfeszítésébe kerül az elért életszínvonal pusztá megtartása is. Mindennek ellenére sem tekinthetünk el a kulturális nevelésben attól, hogy megtanítsunk mindenkit a szabaddá vált idő helyes felhasználására.

Magam azok közé sorolom, akik a szabad szombatot össztársadalmi értéknek tekintik, ezért azt szeretném, ha a társadalom tagjainak életvitelében minél gyorsabban kialakulna annak tudatos felhasználása. Továbbra is nyitva hagyva - mintegy vitára ajánlva - az iménti kérdéseket, Vitányi Iván gondolatmenetével azonosulva a művelődés ügyét a nagy nemzeti problémák közé sorolom, azoktól elválaszthatatlannak tekintem, és kiemelkedően fontosnak tartom szemléletünk megújítását ezen a téren is.

A művelődéstudomány egyik fontos kérdése a munka és a műveltség összefüggéseinek tanulmányozása. Szakemberek előtt nem kell erről részletesebben szólnom, illetve nálam avatottabban megteszik ezt majd előadóiink. Csupán arra kívánok utalni, hogy a család mellett - sokszor sajnos helyette - az alapvető indíttatást az iskola adja meg a gyermekeknek a műveltség megalapozása terén is. A tudás gyarapításában, a tehetség sokoldalú kifejlesztésében roppant nagy az iskola felelőssége. A tanulással és a tanórán kívüli tevékenységgel párhuzamosan alakulnak ki a gyermekek művelődési szokásai, szert tesznek megfelelő jártasságra a kultúra különböző területeinek birtoklásában, megtanulják az idővel való helyes gazdálkodást. Egy életre meghatározó lehet az, ahogyan az iskola a családdal együttműködve ilyen vonatkozásban elindítja gyermekeinket.

Szólamként hangzik, de feltétlenül igaz, hogy a műveltség gyarapítása terén vannak a szegény és kis országok legnagyobb tartalékai, így a kulturális nevelőmunka legnagyobb feladatai is.

Az iskola nincs magára hagyva a nagy feladat végrehajtásában. A közművelődés intézményei segítő jobbukat nyújtják, alakulóban vannak az együttműködés különböző szervezetei és módszerei. Feltehetően a nyári egyetem keretsai alkalmat nyújtanak az ilyen jellegű tapasztalatok értékelésére is.

A tematika szerkesztői igen sokoldalúan gondolkodtak a közművelődés és a szabadidő összefüggéseiről: mind elméleti, mind gyakorlati oldalról javasolták annak beható elemzését. Tanfolyamunk hosszú évek óta a továbbképzés fórumát jelenti a szakembereknek. Bízom abban, hogy a most kezdődő munka is ilyen jellegű lesz. Befejezésül hangot adok a feltételezésnek, hogy az előadások és a viták alkalmasint hozzájárulnak majd a tíz éves közművelődéspolitikai párthatározatban megjelölt munka értékeléséhez.

Hasznos és kellemes időtöltést kívánok Önöknek Szegeden - a napfény városában !

